

نگاهی به: پیدایش و گسترش تعاونی‌ها

ابتکار گروهی از روشنفکران اقدامات تعاونی آغاز گردید. در مجارستان نیز اشراف به منظور بهبود وضع توده مردم پیشقدم نهضت تعاونی شدند.

تا ابتدای قرن میلادی حاضر، رشد تعاونی محدود به اروپا بود. با شروع قرن بیستم اندیشه تعاون، به ویژه نمونه تعاونی اعتبار متداول در آلمان به خارج از اروپا راه یافت و در ژاپن و هندوستان اقدامات تعاونی در مرحله نخست به ابتکار دولت و در کانادا به وسیله شخصی به نام دوژاردن آغاز گردید.

به تدریج سازمانهای تعاونی در کشورهای مختلف خارج از قاره اروپا به وجود آمد. ولی روی هم رفته پیشرفت آنها کند بود و تنها پس از جنگ دوم جهانی این سازمانها رونق گرفتیم. شمار شرکتهای تعاونی که در این دوره، یعنی در مدتی کمتر از ۲۰ سال در خارج از اروپا

تعاونی با افکار و نظریاتی که هدفشان دگرگون ساختن اجتماع بود آمیخته گشت و فرزنانگان و خیرخواهان درصدد برآمدند برای رفع مشکلات اجتماعی چاره‌جویی کنند و به این نتیجه رسیدند که تعاون یکی از راههای حل مشکلات بزرگ اجتماعی است.

این نهضت، با تشکیل شرکتهای تعاونی مصرف در انگلستان آغاز گردید. در فرانسه افکار و عملیات مربوط به تعاونیهای تولید تعقیب شد و در آلمان نخستین تعاونیهای اعتباری به وجود آمد که هر کدام به موفقیت‌های چشمگیری دست یافتند و شهرت آنها مبنای اقدامات مردم سایر کشورها قرار گرفت و رفته رفته در دیگر نقاط اروپا رواج یافت.

در بلغارستان نهضت تعاونی به ابتکار مقامات دولتی به وجود آمد. در کشور فنلاند به

آغاز نهضت تعاون و تشکیل نخستین شرکتهای تعاونی، یکتوع عکس‌العمل دفاعی و کوشش اجتماعی در مقابل شرایطی بود که انقلاب صنعتی و توسعه اقتصادی و تجاری در اروپا پدید آورد.

تحولات مزبور اساس وضع متعادلی را که در زندگی اقتصادی و اجتماعی اروپای قرن هفدهم و هیجدهم وجود داشت برهم زد و طبقات مردم را تحت فشار قرار داد و جنبش تعاونی یکی از عکس‌العملهای موفق توده مردم در مقابل این دگرگونی بود.

در اواخر قرن هیجدهم میلادی شرکتهای تعاونی در نقاط مختلف اروپا به وسیله مردم تشکیل گردید و ایجاد آن ناشی از این بود که توده مردم کوشش داشتند سلطه اقتصادی را که از دستشان خارج شده بود از نو در دست گیرند. لکن از اواسط قرن نوزدهم، اقدامات عملی

تشکیل گردید و پیشرفت‌ها و موفقیت‌هایی که نصیبشان شد، فزون‌تر از آن بود که طی یکصد سال پیش تحقق پذیرفته بود. در نتیجه نهضت تعاون که اساساً جنبه اروپائی داشت، رفته رفته شکل غیراروپائی یافت و از یک نهضت قاره‌ای به نهضتی به معنای واقعی کلمه، جهانگیر مبدل گردید.

متفکران اولیه نهضت تعاون، در درجه اول سرنوشت و منافع مردم شهرنشین را مدنظر داشتند. هدف آنان این بود که از طریق عملیات تعاونی، موقعیت اجتماعی کارگران و استادکاران را بهبود بخشند. و افرادی را که قربانی پیروزی نظام جوان سرمایه‌داری شده بودند، برهاند. تنها، رایف آیزن، تعاونگر اهل آلمان، وضع دهقانان و امدار و روستائیان تیره‌بخت را در نظر داشت.

بررسی اجمالی وضع عضویت تعاونیها در جهسان نشان می‌دهد که تعاونی‌های مصرف‌کنندگان بزرگترین نوع تعاونی از لحاظ افراد است. تعاونیهای مزبور اصولاً ریشه شهری دارند و در اغلب کشورها فعالیت آنها در مناطق شهری متمرکز شده است. اما برخلاف انتظار، اعضای آنها را تا حد زیادی روستائیان تشکیل می‌دهند. آمار جامع و کاملی در این خصوص وجود ندارد. اما ارقامی که در دسترس است نشانه واضح این امر است. به طور نمونه، در فرانسه تعداد عضویت روستائی تعاونی‌های مصرف به ۲۵ درصد می‌رسد. در نروژ این رقم ۲۶ درصد است. احتمالاً وضعیت در سایر کشورهای اروپای غربی چندان متفاوت نیست. در بعضی از این ممالک، مثل سوئیس و دانمارک حتی نهضت‌های جداگانه تعاونی مصرف دهقانان، مستقل از تشکیلات مشابه شهری وجود دارد.

در آمریکای شمالی، روش مغایر اروپای غربی دیده می‌شود. در آنجا تعاونیهای مصرف غالباً از مناطق روستائی سرچشمه می‌گیرند و به تدریج فعالیت خود را به نقاط شهری گسترش می‌دهند. ولی در مجموع کیفیت روستائی خود را حفظ می‌کنند و کشاورزان در عضویت آنها

نقش غالب دارند.

در گذشته، تعاونیهای مصرف مجبور بودند با دکانداران و وام‌دهندگان کوچک به رقابت بپردازند و در این رهگذر موفق بودند. در اواسط قرن بیستم خرده‌فروشی به طور روزافزونی به شکل فروشگاههای بزرگ، فروشگاههایی که شعب متعدد دارند و سوپرمارکتها، با سرمایه‌های متمرکز و کلان درآمد. این تحول، تعاونیهای مصرف را با رقیبان جدید و پر قدرتی مواجه ساخته و در موارد زیادی پیشرفت آنها را کند کرده است.

بنابراین تعاونی‌ها ناچار شدند خود را با وضعیت جدید تطبیق دهند. در مواردی این تجدید سازمان با سرعت و موفقیت صورت گرفته و رشد تعاونیها در مناطق شهری ادامه یافته است. از سال ۱۹۶۰ به بعد تعاونیهای سوئیس و سوئد علیرغم رقابت جدید، سهم خود را در مجموع خرده‌فروشی، نزدیک به دو درصد افزایش داده‌اند.

تخمین زده می‌شود که سهم تعاونی‌ها در خرده‌فروشی کشورهای اروپائی به طور متوسط بالغ بر ۱۰ تا ۱۱ درصد باشد ولی در برخی

○ در اواخر قرن هیجدهم میلادی شرکتهای تعاونی در نقاط مختلف اروپا به وسیله مردم تشکیل گردید و ایجاد آن ناشی از این بود که توده مردم کوشش داشتند سلطه اقتصادی را که از دستشان خارج شده بود از نو در دست گیرند.

○ از اواسط قرن نوزدهم، اقدامات عملی تعاونی با افکار و نظریاتی که هدفشان دگرگون ساختن اجتماع بود آمیخته گشت و فرزانتگان و خیرخواهان درصدد برآمدند برای رفع مشکلات اجتماعی چاره جوئی کنند و به این نتیجه رسیدند که تعاون یکی از راههای حل مشکلات بزرگ اجتماعی است.

○ با شروع قرن بیستم اندیشه تعاون، به ویژه نمونه تعاونی اعتبار متداول در آلمان به خارج از اروپا راه یافت و در ژاپن و هندوستان اقدامات تعاونی در مرحله نخست به ابتکار دولت و در کانادا به وسیله شخصی به نام دوژاردن آغاز گردید.

○ در زمینه اعتبار، به ویژه در مورد تحصیل سپرده‌ها و پس‌اندازها در کشورهای مختلف موفقیت‌هایی نصیب تعاونی‌ها شده است. در سال ۱۹۵۵ تعاونیهای کشاورزی هلند ۴۰ درصد مجموع سپرده‌های بانکها را به گردش انداخته بودند.

موارد درصد مزبور خیلی بالاتر است. به طور مثال در سوئد ۲۰ درصد، در ایسلند بیش از ۳۰ درصد و در فنلاند ۴۰ درصد می‌باشد.

تعاونیهای اعتبار با موفقیت شگرفی که در امریکای شمالی به دست آورده‌اند، سرمشقی برای اقدامات جدی و مؤثر تعاونی در زمینه اعتبار در مناطق شهری ارائه می‌دهند. مؤسسات مزبور همراه با سازمانهای گوناگون تعاونی اعتباری، اینک سرگرم رقابت با حرفه بانکداری هستند.

در زمینه اعتبار، به ویژه در مورد تحصیل سپرده‌ها و پس‌اندازها در کشورهای مختلف موفقیت‌هایی نصیب تعاونی‌ها شده است. در سال ۱۹۵۵ تعاونیهای کشاورزی هلند ۴۰

درصد مجموع سپرده‌های بانکها را به گردش انداخته بودند. سهم تعاونی‌ها در مجموع پس‌اندازهای کشور سوئد ۲۶ درصد و در کانادا ۱۳/۳ درصد تخمین زده شده است. در کشور ژاپن ۳۰ درصد پس‌اندازهای کشاورزان نزد سازمانهای تعاونی است.

شرکتهای تعاونی در سرمایه‌گذاریهای کشاورزی هم نقش مهمی بازی می‌کنند. در برخی کشورها - از جمله آلمان و فرانسه - متجاوز از ۶۰ درصد اعتبارات کشاورزی را تعاونیها پرداخت می‌نمایند.

شرکتهای تعاونی کشاورزی معمولاً نقش بسیار مهمی در نگهداری و به بازار رسانیدن کالاهای مختلف به عهده دارند. در پاره‌ای از

کشورهای اروپائی و غیراروپائی سهم تعاونیها در فروش لبنیات بین هشتاد تا صد درصد است. در هلند نزدیک به صد درصد میوه و سبزی توسط تعاونیها برای فروش عرضه می‌شود.

فروش تمامی قهوه کنیا و تانزانیا و اوگاندا تقریباً در دست شرکتهای تعاونی است. سهم شرکتهای تعاونی در فروش مجموع محصولات زراعتی در ژاپن ۵۰ درصد، در کانادا ۳۵ درصد و در ایالات متحده امریکا ۲۵ درصد برآورد شده است.

در بعضی کشورها شرکتهای تعاونی در عرضه وسایل و نیازمندیهای زراعتی نیز پیشرفتهایی به دست آورده‌اند تا آنجا که در پاره‌ای از این ممالک سهم تعاونیها از این بابت به ۶۰ درصد مجموع فروش می‌رسد.

گسترشی که در عرصه خانه‌سازی و مسکن نصیب تعاونیها گردیده، بیش از همه مورد توجه و الهام‌بخش است.

جوامع تعاونی مسکن، شامل هزاران هزار عضو، در مناطق مختلف شهری در حال تأسیس است. اینها نه تنها مالکیت منازل را به طریق تعاونی فراهم می‌سازند، بلکه دارای سوپرمارکت‌ها، مؤسسات اعتباری و بیمه و سایر خدمات تعاونی نیز می‌باشند.

پس از جنگ جهانی دوم، تعاون در رشته بیمه نیز موفقیت‌های شایانی کسب کرد. تا قبل از جنگ جهانی دوم در ژاپن بیمه تعاونی وجود نداشت، اما پس از جنگ رواج این تعاونیها به حدی بود که در مدت چند سال در صنعت بیمه مقام دوم را به دست آورد.

نهضت تعاون طی نخستین سده حیاتش در زمینه‌های مختلف تحول یافته است و با پیشرفتی آهسته ولی پیوسته، تقریباً به هر گوشه و کنار جهان و به تمام رشته‌های فعالیت اقتصادی رسوخ یافته است.

امروزه مردمان سراسر گیتی به نهضت تعاون اعتماد دارند. در تمام کشورهای جهان تقریباً نوعی تعاون یافت می‌شود ولی توسعه و رشد تعاون طبعاً از لحاظ نوع و وسعت دامنه در کشورهای مختلف یکسان نیست.

○ تخمین زده می‌شود که سهم تعاونی‌ها در خرده‌فروشی کشورهای اروپائی به طور متوسط بالغ بر ۱۰ تا ۱۱ درصد باشد ولی در برخی موارد درصد مزبور خیلی بالاتر است. به طور مثال در سوئد ۲۰ درصد، در ایسلند بیش از ۳۰ درصد و در فنلاند ۴۰ درصد می‌باشد.

فروش تمامی قهوه کنیا و تانزانیا و اوگاندا تقریباً در دست شرکتهای تعاونی است. سهم شرکتهای تعاونی در فروش مجموع محصولات زراعتی در ژاپن ۵۰ درصد، در کانادا ۳۵ درصد و در ایالات متحده امریکا ۲۵ درصد برآورد شده است.

○ صدها دانشگاه و کالج و مدرسه، تعلیمات تعاونی را جزء برنامه درسی خود نموده‌اند و در موارد بسیاری بین این مؤسسات و نهضت تعاون رابطه منظمی برقرار گردیده است.

○ شرکت‌های تعاونی کشاورزی معمولاً نقش بسیار مهمی در نگهداری و به بازار رسانیدن کالاهای مختلف به عهده دارند. در پاره‌ای از کشورهای اروپائی و غیراروپائی سهم تعاونیها در فروش لبنیات بین هشتاد تا صد درصد است.

مثلاً در انگلستان این نهضت موقعیت ممتازی دارد زیرا شرکت‌های تعاونی مصرف در آن کشور بسیار پیشرفت نموده. تا جاییکه ۲۵٪ جمعیت انگلستان عضو تعاونی‌ها هستند و ۱۵٪ تجارت ملی مواد خوراکی و زغال و ۶٪ تجارت ملی پوشاک و کفش، را به خود اختصاص داده‌اند. و در عین حال کشور مزبور زادگاه تجربه عملی را چیدیل بوده که از زمان پیدایش تاکنون در سراسر عالم گسترش یافته است.

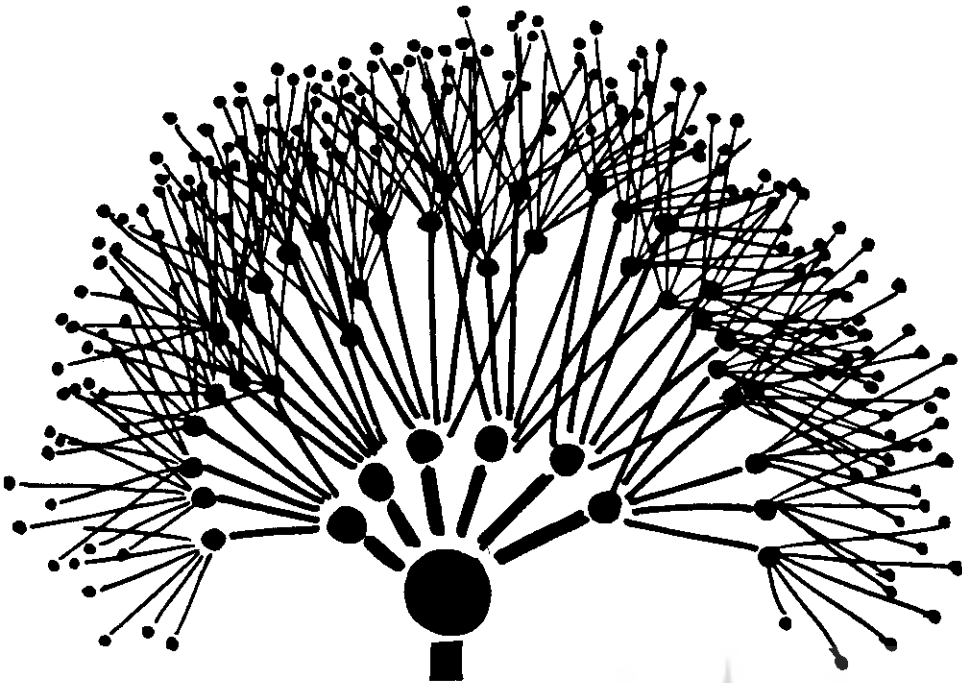
نهضت تعاون سوئد امروزه ۵٪ کل سطح اشتغال را در کشور به خود اختصاص داده است. همچنین ۷/۵٪ اشتغال در امور صنعتی و ۱۴٪ اشتغال در خرده‌فروشی و ۵٪ کل تولیدات صنعتی کشور را تعاونی‌ها برعهده دارند که حجم عملیات آنها فوق‌العاده حائز اهمیت است. با در نظر داشتن اهمیت کیفی انواع تعاونی‌ها در اقتصاد سوئد به طور تخمینی می‌توان گفت که در سوئد از هر سه خانواده ۲ خانواده به نوعی وابسته به نهضت تعاون هستند.

- تا سال ۱۹۹۰ نیم‌میلیون واحد مسکونی تعاونی در سوئد وجود داشته است.
- در سال ۱۹۹۰ تعاونی‌های مصرف سوئد ۲۰٪ کل فروش روزانه کالاهای مصرفی کشور را به خود اختصاص داده‌اند. تعاونی‌های گروه KF بزرگترین شرکت تعاونی مصرف در سوئد هستند.

- بین $\frac{1}{4}$ الی $\frac{3}{4}$ مواد غذایی و کالاهای مصرفی سوئد به وسیله کشاورزان عضو شرکت تعاونی تولید می‌شود. در بین مواد غذایی تولید شده ۹۹٪ شیر تولیدی و ۸۰٪ گوشت مصرفی کشور محصول تعاونی‌های کشاورزی است. این تولیدات غالباً در کارخانجات متعلق به تعاونی‌های کشاورزی مرحله‌بندی و تکمیل و بسته‌بندی می‌شوند.

- تعاونی‌ها نقش مؤثری در کاهش قیمت‌ها در کشور داشته و تشکیلات آنان به عنوان یک نهضت مردمی فوق‌العاده مورد توجه و قوی می‌باشد.

در کشور سوئد تعاونی به علت کارآئی

صاحب هویت و نفوذ و مقام و اهمیت شده و از کشورهای بسیار پیشرفته گرفته تا آنهایی که هنوز در مراحل نخستین رشد اقتصادی هستند، برای بسط و ترویج فلسفه تعاون اقدامات گوناگونی به عمل می‌آید.

برداشت تازه دولتها نسبت به تعاونی‌ها از پایان جنگ جهانی اول آغاز گردید ولی تا پس از پایان جنگ جهانی دوم، تحول خاصی ایجاد نشد و در این موقع بود که دولتهای اکثر ممالک به ویژه مناطق در حال توسعه، سیاست مثبتی در مورد رشد و گسترش تعاونی‌ها در پیش گرفتند و امروزه از بسیاری جهات، پیشرفت تعاون هدف دولتها قرار گرفته است.

به منظور اشاعه اقتصاد تعاونی، اقدامات قانون‌گذاری به عمل آمده، مؤسسات مالی تأسیس گردیده، کمک‌های فنی داده شده و فعالیتهای اداری صورت گرفته است. تعدادی از ممالک از جمله ایتالیا، اهمیتی را که برای اقتصاد تعاونی قائلند، در قانون اساسی خود تأکید کرده‌اند. در کشور هندوستان، بنای یک نظام اقتصاد تعاونی، رسماً به عنوان هدفی که باید دنبال شود اعلان گردیده است.

فوق‌العاده‌ای که در گرداندن چرخ عملیات خود داشته و همچنین در توفیقی که در راه مبارزه با انحصار نصیب گردیده رشد بی‌سابقه‌ای داشته است.

کشور دانمارک نمونه بارزی از بزرگترین نهضت تعاونی کشاورزی جهان است.

در آلمان، توسعه بی‌سابقه‌ای که نصیب تعاونی‌های اعتبار شده، حیثیت و اعتبار ویژه‌ای در دنیای تعاون تحصیل نموده است.

کشور ژاپن از این نظر شایان ذکر است که در کشور مذکور بزرگترین طرح‌های بهداشتی و معالجات بالینی به صورت تعاونی اجرا می‌شود.

کشور کانادا به علت آنکه زادگاه اولین تعاونی اعتبار در آمریکای شمالی بوده است، در تاریخ نهضت تعاون برای خود مقامی به دست آورده است.

در ایالات متحده آمریکا تعاونی‌های شایان توجهی به وجود آمده است که مهمتر از همه تعاونی نفت و بنزین در ایالات میانه کشور مزبور می‌باشد.

به هر صورت، نهضت تعاون در طول زمان

اعضاء اتحادیه بین‌المللی تعاون (I. C. A) در جهان ۱۹۹۲ (اردیبهشت - خرداد ۱۳۷۱)

- ۶۶۲۹۷۰۵۴۵ نفر

- ۱۹۴ سازمان ملی

- ۹ سازمان بین‌المللی

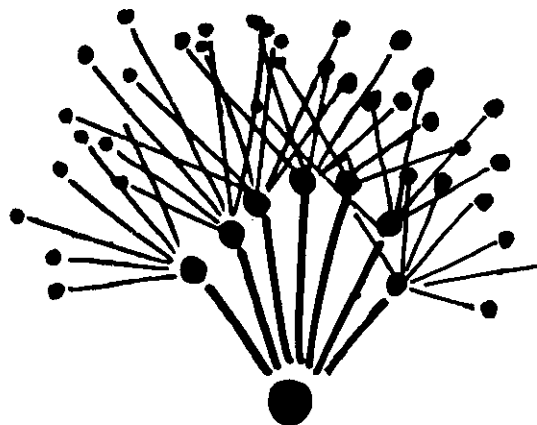
- ۸۲ کشور

اروپا: ۹۰ سازمان ۲۹ کشور

۳ سازمان	۲۱۴۴۸۲۷ نفر	- اتریش
"	۲۷۲۵۹۶۷	- بلژیک
"	۱۹۴۲۰۰۰	- بلغارستان
"	۲۸۷۵۳۳	- قبرس
"	۳۹۲۵۸۸۳	- چکسلواکی
"	۱۱۷۳۷۷۴	- دانمارک
"	۲۸۰۰۰۰	- استونی
"	۲۰۹۵۵۰۳	- فنلاند
"	۱۸۳۲۱۷۹۰	- فرانسه
"	۶۳۳۱۰۰۰	- آلمان
"	۹۳۴۸۶۳	- یونان
"	۴۶۹۲۹۱۰	- مجارستان
"	۴۵۹۶۸	- ایسلند
"	۱۵۴۰۲۷۴	- اسرائیل
"	۷۱۳۴۴۰۰	- ایتالیا
"	۷۶۱۴۰۰	- لتونی
"	۴۰۶۱۸۹	- لیتوانی
"	۱۰۰۰	- هلند
"	۱۲۱۸۶۰۰	- نروژ
"	۱۵۰۰۰۰۰۰	- لهستان
"	۲۲۴۰۵۹۱	- پرتغال
"	۱۴۹۷۶۶۹۸	- رومانی
"	۲۴۴۵۰۰۰۰	- روسیه
"	۲۶۷۲۲۰۵	- اسپانیا
"	۴۴۵۶۲۷۱	- سوئد
"	۱۳۰۶۷۱۴	- سوئیس
"	۸۲۰۴۵۱۶	- ترکیه
"	۸۰۸۵۵۹۰	- انگلستان
"	در دسترس نیست	- یوگسلاوی

آسیا و اقیانوسیه: ۵۸ سازمان ۲۴ کشور:

۱ سازمان	۱۴۸۴۲۲ نفر	- افغانستان
"	۲۷۰۰۰۰۰	- استرالیا
"	۶۸۱۷۵۱۹	- بنگلادش
"	۱۵۰۰۰۰۰۰۰	- چین
"	۹۴۷۱	- جزیره فی جی
"	۱۵۴۲۷۷۷۱۶	- هندوستان
"	۲۹۰۰۰۰۰۰۰	- اندونزی
"	۴۸۸۶۹۰۹	- ایران
"	۱۲۰۰۰۰۰۰	- عراق
"	۳۲۶۵۰۲۵۹	- ژاپن
"	۴۷۴۳۵	- اردن
"	۳۷۰۰۰۰۰	- قزاقستان
- جمهوری دموکراتیک خلق کره		
"	۱۵۱۲۰۰۰	
"	۲۲۴۴۵۵۲	- جمهوری کره
"	۱۴۳۰۹۴	- کویت
"	۳۴۰۷۷۱۶	- مالزی
"	۳۳۹۰۷۵۶	- پاکستان
"	۱۸۶۵۱۶۲	- فیلیپین
"	۵۳۱۳۶۳	- سنگاپور
"	۲۴۰۰۰۰۰	- سری لانکا
"	۹۴۰۰۰	- سوریه
"	۳۳۰۹۰۷۵	- تایلند
"	۲۰۰۰۰۰۰۰	- ویتنام
- جمهوری عربی یمن		
"	۱۲۴۵۰	

صدها دانشگاه و کالج و مدرسه، تعلیمات تعاونی را جزء برنامه درسی خود نموده‌اند و در موارد بسیاری بین این مؤسسات و نهضت تعاون رابطه منظمی برقرار گردیده است.

در بعضی دانشگاهها، انستیتوهای تعاون تأسیس شده و این مؤسسات به صورت مراکزی مهم برای تحقیقات تعاونی و به منزله منابعی غنی جهت دانش تعاونی، سرگرم به کار هستند. در جدول پیوست، اعضای اتحادیه بین‌المللی تعاون در سال ۱۹۹۲ به تفکیک قاره‌ها و کشورها آمده است. قابل ذکر است اگرچه آمار مذکور آخرین آمار منتشره از سوی اتحادیه موصوف می‌باشد ولی شامل آخرین اطلاعات مربوط به شمار اعضای تعاونیهای جهان نبوده و اعداد ذکر شده کمتر از آمار واقعی سالهای اخیر است، به ویژه که نهضت تعاون بعضی از کشورها و یا اتحادیه نوع خاصی از تعاونیهای آنها، هنوز به عضویت اتحادیه مزبور در نیامده‌اند.

صندوق تعاون از آغاز تا کنون

(ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، آرمان‌های والای مکتب اسلام بر کلیه شئون فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی میهن اسلامی حاکمیت یافت و بر اساس آن، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، شیوه تعاونی را در راستای تحقق یکی از خواسته‌های به حق ملت ایران و در جهت استقرار عدالت اجتماعی و اقتصادی مورد تأیید و تأکید قرار داد. بدین ترتیب، بخش تعاون که زمینه‌ساز توسعه فرهنگ متعالی اسلامی و استقلال اقتصادی و سیاسی است، جایگاه قانونی خود را به دست آورد و شرایط لازم برای رشد و گسترش سریع آن فراهم گردید.

طرح اشتغال بیکاران

همزمان با تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، بنا به اهمیتی که نظام جمهوری اسلامی ایران برای رفع بیکاری و گسترش تعاونی‌های تولیدی و عمرانی قائل بود، شورای انقلاب اسلامی، طرح اشتغال بیکاران را در آذرماه سال ۱۳۵۸ به تصویب رسانید. هدف کلی این طرح، جذب جوانان بیکار در هر استان جهت رفع کمبودها به خصوص در زمینه‌های تولیدات کشاورزی و صنعتی و اجرای پروژه‌های عمرانی بود.

آئین‌نامه اجرائی طرح مزبور در دی ماه همان سال به منظور ایجاد اشتغال مفید و حل مسائل اقتصادی و سیاسی ناشی از هجوم بیکاران، به تصویب شورای انقلاب رسید و مراکز گسترش خدمات تولیدی و عمرانی به عنوان مجریان این طرح در اسفندماه ۱۳۵۸ تشکیل شدند و فعالیت خود را آغاز نمودند.

این مراکز زیر نظر شورائی به نام شورای هماهنگی مراکز گسترش متشکل از نمایندگان دستگاههای اجرائی ذیربط و به سرپرستی معاونت وزارت کشور قرار داشتند و در هر استان نیز شورای عالی مراکز گسترش با عضویت نمایندگان ادارات کل و بانکهای عامل به ریاست استاندار فعالیت داشتند.

نتیجه فعالیت مراکز یاد شده تشکیل

اجازه داده می‌شود، وجوه حاصل از بازپرداخت وام اعطائی دولت در اجرای طرح اشتغال بیکاران به صندوقی به نام تعاون واریز و به هزینه قطعی منظورگشته و جهت دادن وام‌های مورد نیاز اجرای طرح اشتغال بیکاران به مراکز گسترش خدمات تولیدی و عمرانی و یا تعاونیهای زیرنظر آنها و یا داوطلبین عضویت یا تشکیل تعاونی‌های مذکور اختصاص یابد.

آئین‌نامه اجرائی این بند شامل اساسنامه صندوق و مقررات آن حداکثر ظرف مدت دو ماه به پیشنهاد وزارت کشور به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

بند ۳۱ تبصره ۱۲ قانون بودجه سال ۱۳۶۸

مقدمه - با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی به رهبری زعیم عالیقدر حضرت امام خمینی

افریقا:	
۲۳ سازمان	
۱۵ کشور	
" ۶۱۰۰۰	" ۱ - بوتسوانا
	Cote D'Ivoire -
" ۲۱۳۴۰۵	" ۱
" ۳۸۵۰۰۰۰	" ۶ - مصر
" ۱۰۶۰۰۰	" ۱ - گامبیا
" ۱۰۹۹۰۰۲	" ۲ - غنا
" ۳۰۰۰۰۰۰	" ۲ - کنیا
" ۵۷۰۵۸	" ۱ - سوتو
" ۴۴۴۷	" ۱ - مالی
" ۱۲۵۰۰۰	" ۱ - موریتانی
" ۲۱۷۹۳	" ۱ - مراکش
" ۳۰۰۰۰۰۰	" ۱ - نیجریه
" ۵۳۹۵۳	" ۱ - سومالی
" ۶۴۰۴۶۳	" ۱ - تانزانیا
" ۹۸۰۰۷۶	" ۱ - اوگاندا
" ۵۰۰۰۰۰	" ۱ - زامبیا
امریکا:	
۲۳ سازمان	
۱۴ کشور	
" ۶۰۴۸۶۶۲	" ۸ - آرژانتین
" ۴۵۰۰۰	" ۱ - بولیوی
" ۳۳۲۰۰۰۰	" ۱ - برزیل
" ۱۲۰۰۰۰۰۰	" ۲ - کانادا
" ۶۰۰۰۰۰	" ۲ - شیلی
" ۱۳۸۳۳۰۰	" ۱ - کلمبیا
" ۳۴۹۵۴	" ۱ - ال سالوادور
" ۲۵۷۰۶۳	" ۱ - گواتمالا
" ۱۳۷۹۹۰	" ۱ - هندوراس
" ۲۷۱۷۱۹	" ۱ - جامائیکا
" ۳۴۴۳۸۵	" ۱ - مکزیک
" ۷۱۳۴۳۳	" ۲ - پورتوریکو
" ۳۹۸۵۰۰	" ۱ - اروگوئه
	- ایالات متحده امریکا
" ۶۰۰۰۰۰۰۰	" ۱